

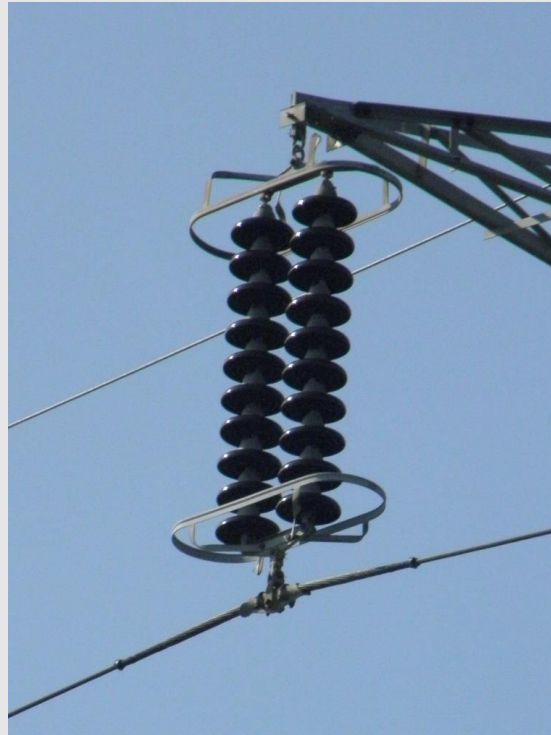

MODELOVANIE ZNEČISTENIA
PROSTREDIA PRE POTREBY
ENERGETICKÉHO PRIEMYSLU

Krammer, Kvassay, Forgáč, Očkay, Skovajsová,
Hluchý, Skurčák, Pavlov

Modelovanie znečistenia prostredia pre potreby energetického priemyslu

- Spolupráca s VUJE a.s., dáta SHMÚ
- Projekty: najskôr štúdia realizovateľnosti, neskôr ARIEN APVV-20-0548, VEGA Hluchý 2/0125/20.

Riziká v energetike

Pôsobením prachu a spadových častíc na stožiaroch/izolátoroch sú oplyvnené elektrické vlastnosti (napr. merná el. vodivosť, odpor, ...).

Vznik s tým súvisiacich rizík – kolísania napätia, napät'ových preskokov, výbojov, až vzplanutia.

Možnosť poškodenia vodiča, stožiaru, vznik požiaru, materiálna škoda, výpadky prúdu, ...

Fázy napät'ového preskoku cez izolátorový záves

(a) Safety Zone, (b) Forecast Zone, (c) Danger Zone, (d) Flashover

Prevzaté z: Zeng et al. (2020). Experimental Study on High Frequency Pulse Current Variation Characteristics of Pollution Discharge of Insulators. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 446, No. 4, p. 042006). IOP Publishing.

Motivácia a problémy

- Jednotlivé vplyvy musia byť zohľadnené už pri dizajnovaní elektrických vysoko-napäťových stožiarov (vhodná voľba stupňa izolácie I. až IV.)
- Zrušená technická norma STN 330405
- 1 meranie znečistenia trvá 6 týždňov – vysoká časová a finančná náročnosť (nutnosť dlhej prevádzky vysokého počtu staníc).

Motivácia:

- Snaha o modelovanie miery znečistenia na základe iných atribútov meraných SHMÚ (napr. PM10, PM2.5), ktoré sú ľahšie merateľné
- Potreba modelovania znečistenia pre environmentálne / ekologické účely.

Problémy:

- Výrazne nízky počet záznamov
- Veľký počet vplyvov (počasie, doprava, stavebný priemysel, poľnohospodárska činnosť, ..)
- Výrazný stochastický charakter veličín

Meranie stupňa znečistenia priamo v teréne a použitie rôznych typov izolátorov

Výňatok zo zrušenej normy STN 33 0405:

3 ZPRACOVÁNÍ VÝSLEDKU ANALÝZ

V každém měřeném místě je třeba ve zhruba dvouměsíčních intervalech provést po sobě 6 až 12 sběrů sedimentačních nádobek.

Z rozboru spadu jednotlivých sběrů se pro určité měřené místo stanoví odpovídající množství hodnot:

- a) celkové množství zachyceného spadu přepočteného na jednotku plochy za jednotku času S v $\text{mg} \cdot \text{cm}^{-2}$ a den,
- b) množství rozpustných látek v sedimentu S_r v $\text{mg} \cdot \text{cm}^{-2}$ a den,
- c) měrná el. vodivost 0,2 % roztoku rozpustných látek $\gamma_{0,2}$ v $\mu\text{S} \cdot \text{cm}^{-1}$.

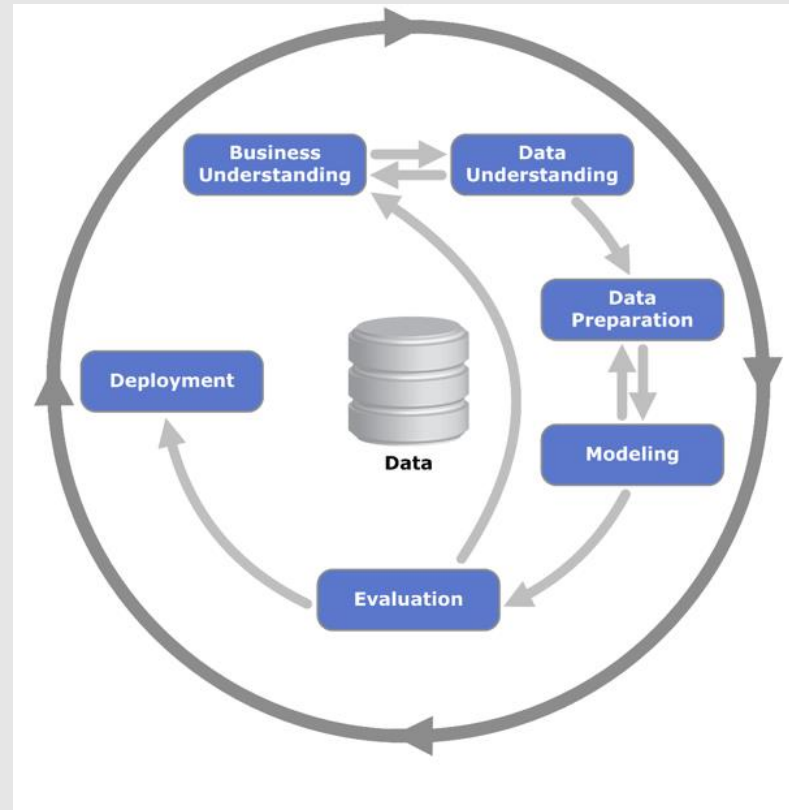
Z takto získaných souborů hodnot S , S_r a $\gamma_{0,2}$ se statisticky pomocí Weibullova rozložení stanoví maximální hodnoty S_m , S_{r_m} a $\gamma_{0,2_m}$, které nebudou v daném místě překročeny s pravděpodobností 0,5 %. Všechny tři takto získané veličiny mají při hodnocení vlivu stupně znečištění na elektrickou pevnost izolace při znečištění stejnou váhu a je nutno je uvažovat současně. Kritériem je proto jejich součin.

$$p = S_m \cdot S_{r_m} \cdot \gamma_{0,2_m}$$

Metodológia

Metodológia CRISP – DM

Vychádza z priemyselného štandardu, s rozšírením pre dolovanie v údajoch.

Dátový problém: Opakujúce sa stĺpce výsledkov 6T meraní v teréne

Dáta za rok 2008:

meranie	S (2008)				
	1	2	3	4	5
1	0.00532	0.01402	0.01095	0.00768	0.00282
2	0.01162	0.01347	0.00447	0.00495	0.00224
3	0.00718	0.01113	0.01383	0.00459	0.00340
4	0.00590	0.01066	0.00721	0.00301	0.00135
5	0.00700	0.01338	0.00877	0.00481	0.00376
6	0.00620	0.00570	0.00557	0.00396	0.00294
7	0.01002	0.01325	0.00357	0.00606	0.00161
8	0.00751	0.00536	0.00588	0.00174	0.00114
9	0.00845	0.00582	0.00258	0.00235	0.00087
10	0.01003	0.00223	0.00318	0.00229	0.00102
11	0.01019	0.00708	0.00558	0.00525	0.00463
12	0.00697	0.01101	0.00463	0.00385	0.00130
13	0.00780	0.01892	0.00682	0.00418	0.00202
14	0.01052	0.00981	0.00558	0.00636	0.00224
15	0.00825	0.00808	0.00432	0.00221	0.00111
16	0.00568	0.00880	0.00286	0.00766	0.00069
17	0.00336	0.01137	0.00350	0.00364	0.00096
19	0.00961	0.00962	0.00297	0.00422	0.00099
20	0.00968	0.01279	0.00662	0.00788	0.00825
21	0.01149	0.00796	0.00452	0.00751	0.00595

Nadväzujúce dáta za rok 2009:

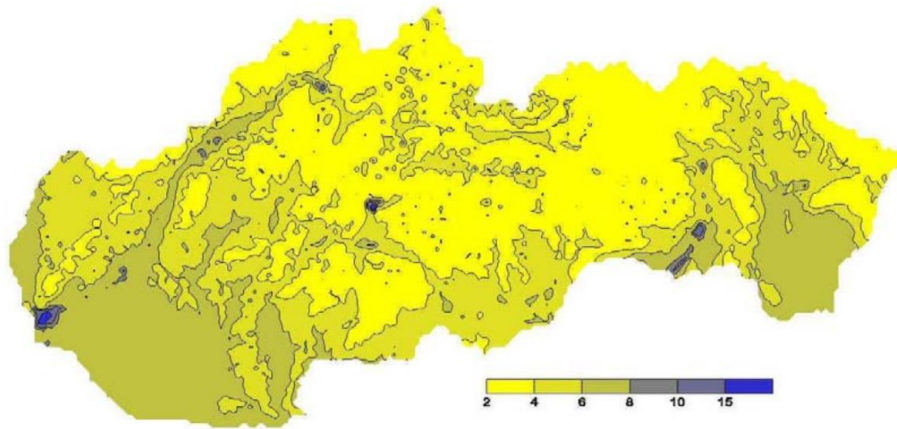
meranie	S (2009)		
	1	2	3
1	0.00224	0.01095	0.00768
2	0.00151	0.00447	0.00495
3	0.00137	0.01383	0.00459
4	0.00130	0.00721	0.00301
5	0.00183	0.00877	0.00481
6	0.00229	0.00557	0.00396
7	0.00230	0.00357	0.00606
8	0.00157	0.00588	0.00174
9	0.00194	0.00258	0.00235
10	0.00079	0.00318	0.00229
11	0.00255	0.00558	0.00525
12	0.00238	0.00463	0.00385
13	0.00256	0.00682	0.00418
14	0.00393	0.00558	0.00636
15	0.00189	0.00432	0.00221
16	0.00178	0.00286	0.00766
17	0.00186	0.00350	0.00364
19	0.00171	0.00297	0.00422
20	0.00244	0.00662	0.00788
21	0.00261	0.00452	0.00751

Identické výsledky meraní v teréne v dvoch po sebe nasledujúcich rokoch
(chybný export z databázy pri integrácii dát)

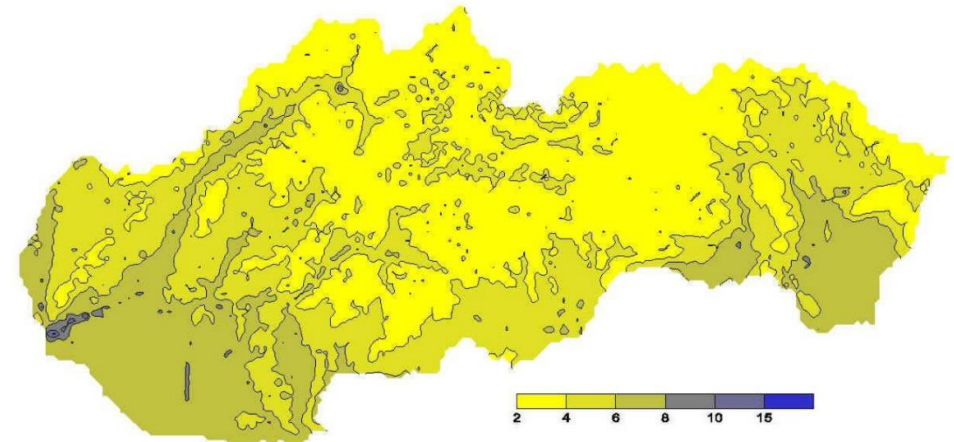
Problémy v dátach z rokov 2014-15

1. Veličina NO₂ v roku 2015 dosahovala 2 až 3 násobné hodnoty oproti roku 2014, pričom simulácie SHMÚ pre tieto roky udávali zhruba rovnaké hodnoty NO₂:

Obr. 5.5 Priemerná ročná koncentrácia NO₂ ($\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), rok 2014 na území Slovenskej republiky.

Obr. 5.5 Priemerná ročná koncentrácia NO₂ ($\mu\text{g}\cdot\text{m}^{-3}$), rok 2015.

2. Veličina g_{0.2} v rokoch 2014-15 dosahovala iba 1/9 až 1/10 hodnoty oproti predchádzajúcim rokom:
3. Podobné chyby v dátach v roku 2008

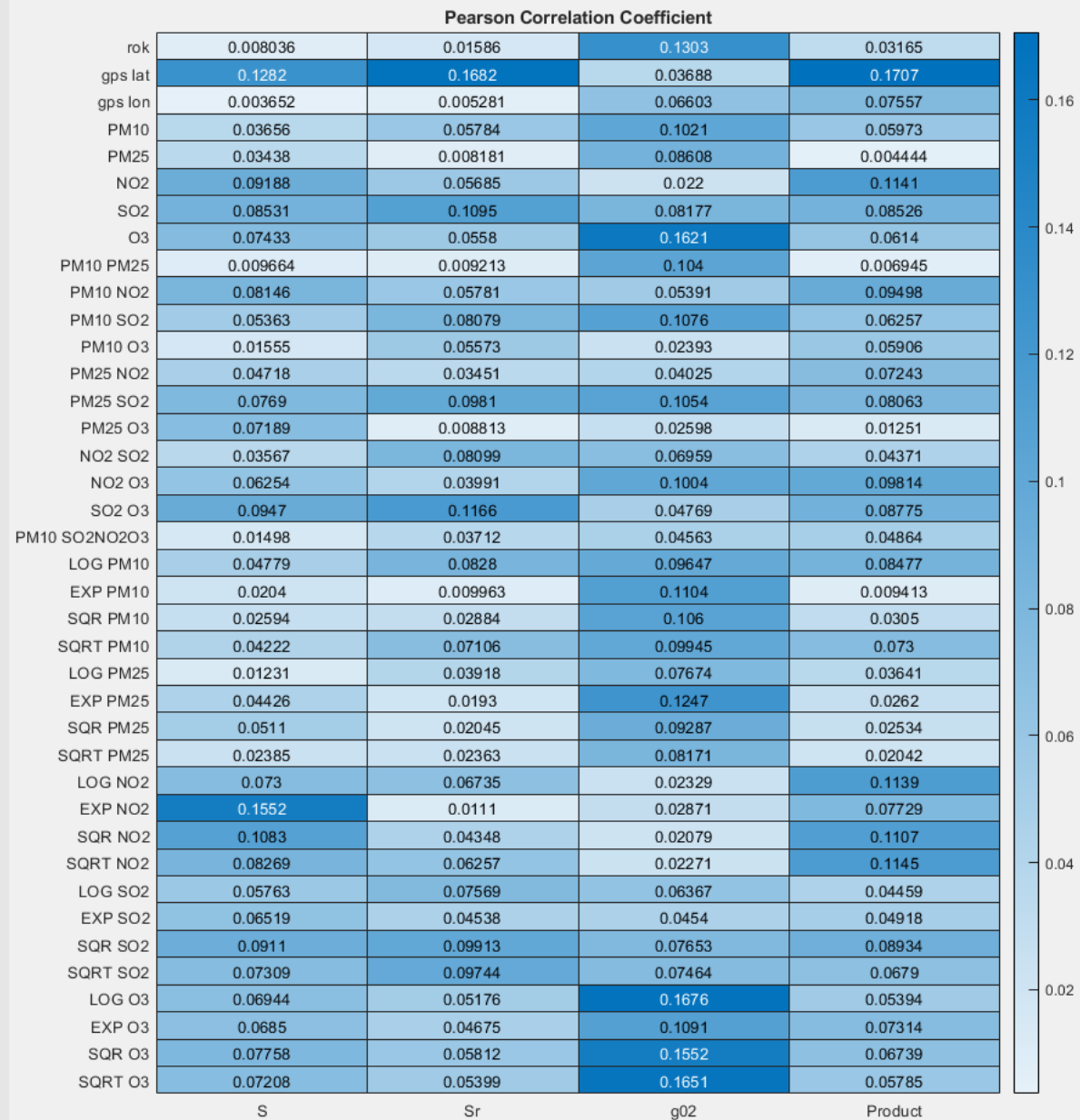
Celkovo : výrazne vysoký počet chybných dát, ktoré museli byť odstránené;
Zostávajúcich počet záznamov cca 450.

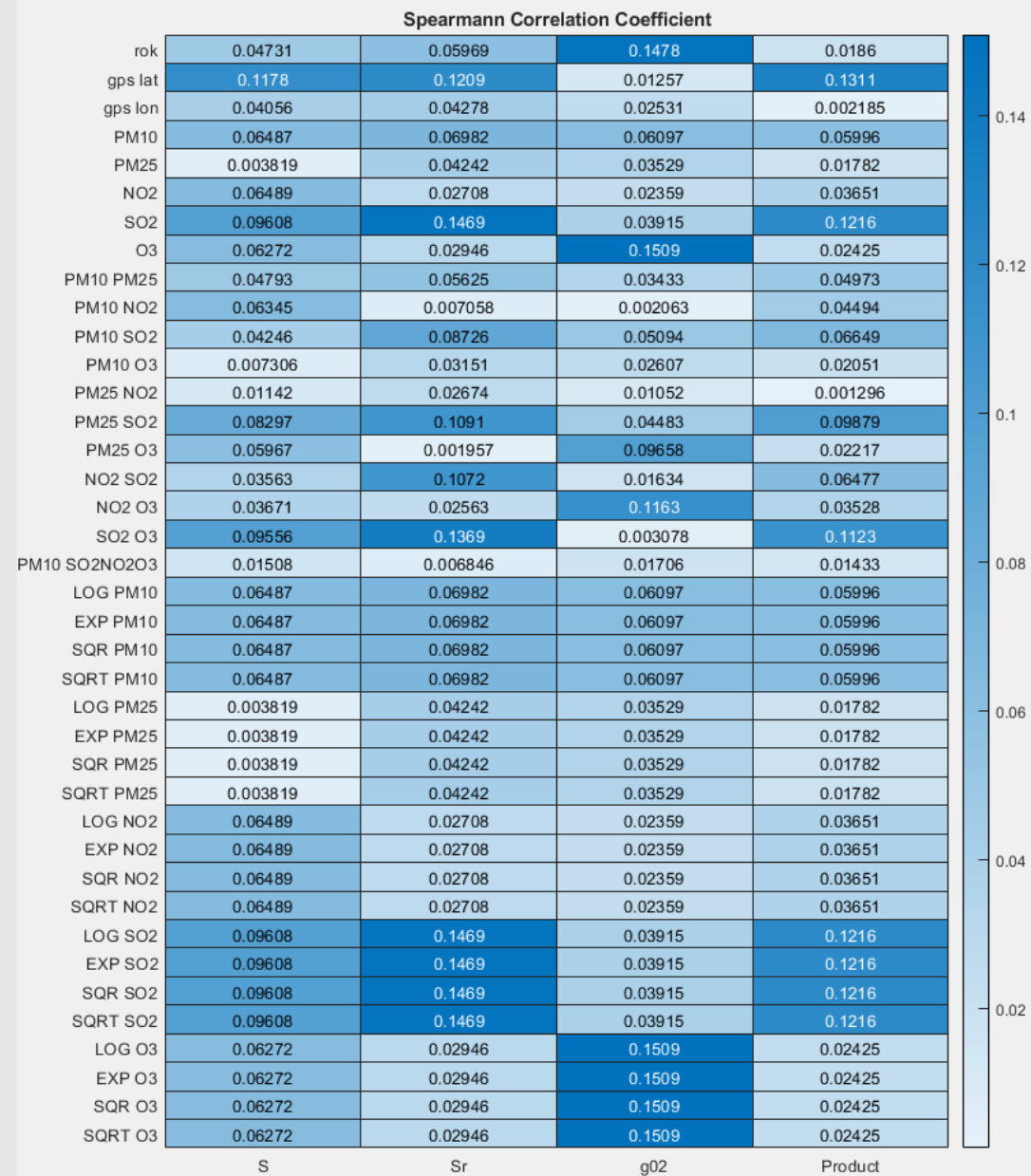
Prvotné experimenty pri modelovaní

- Korelačná analýza
- doplnenie vstupných atribútov: Nelineárne transformácie vstupov, súčiny vstupov (kombinácie)
- Modelovanie za použitia klasifikačného (problém extrémne nevyváženého počtu vzoriek pri vyšších mierach znečistenia) aj regresného prístupu.
- Modelovanie použitím rozličných modelov (Gaussian Process, SMO Regression, Random Forest, Linear Regression, Regression Tree M5P, Multilayer Perceptron, Radial Basis Function Network).
- Použitie 40-násobnej krížovej validácie (pre dosiahnutie stabilných odhadov presnosti modelu).

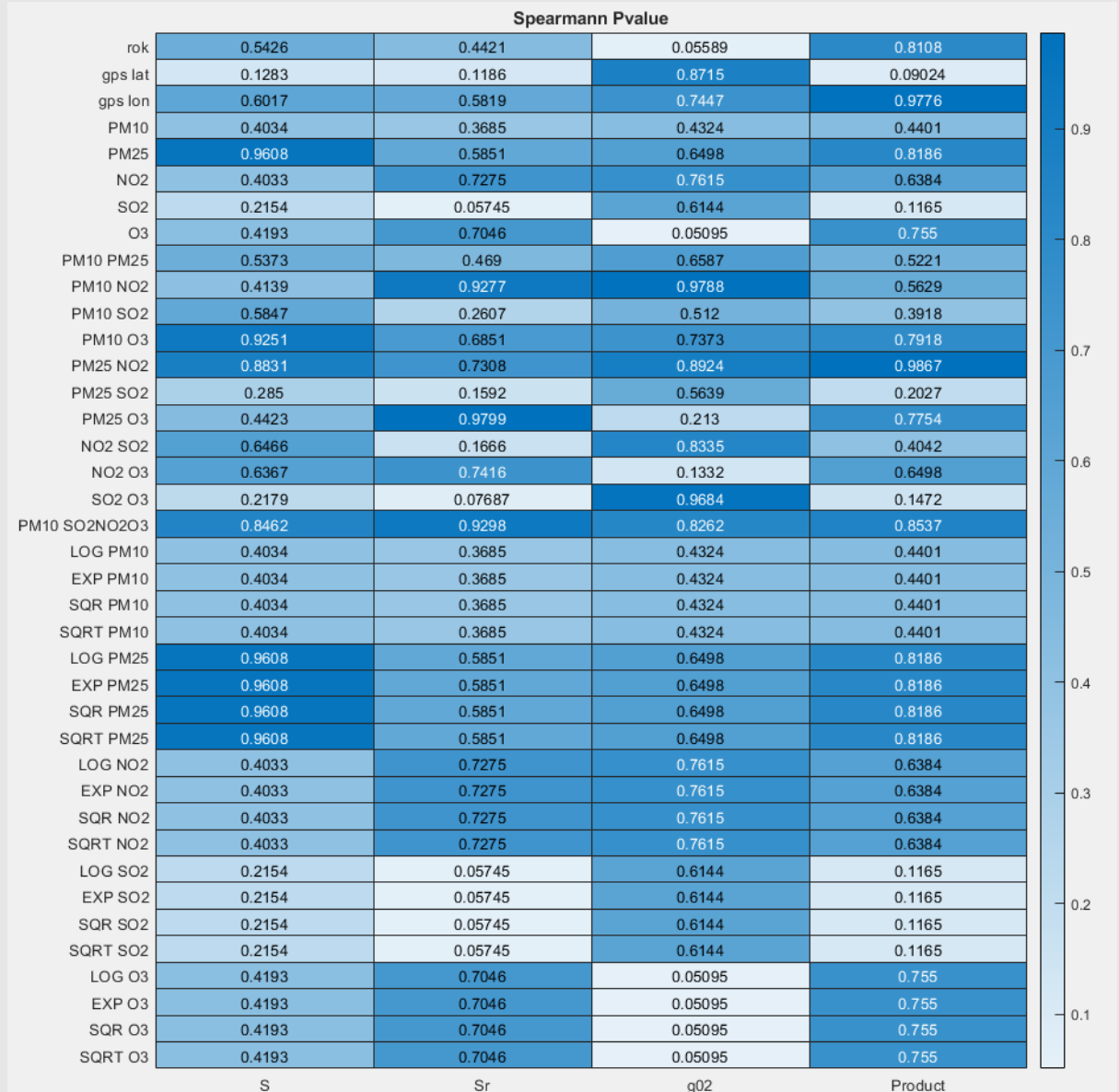
- Významnosť jednotlivých vstupných atribútov (vyjadrená absolútnou hodnotou Pearsonovho koeficientu) pre jednotlivé cieľové atribúty.

- Významnosť jednotlivých vstupných atribútov (vyjadrená absolútnou hodnotou Spearmanovho koeficientu) pre jednotlivé cieľové atribúty stanovené VUJE.

- o Matica p-hodnôt Spearmanovho korelačného koeficientu pre jednotlivé cieľové atribúty stanovené VUJE. Konvenčne sa za štatisticky významné považujú tie hodnoty Spearmanovho korelačného koeficientu, pre ktoré je p-hodnota menšia ako 0.05 -- tie vierohodne potvrdzujú existenciu nešpecifikovanej funkčnej závislosti medzi príslušným vstupným a cieľovým atribútom.

Zistenia

- Použitie normalizácie / štandardizácie dát má minimálny resp. zanedbateľný vplyv na dosiahnutú presnosť
- Nevhodnosť modelovať priamo súčin cieľových veličín (v príp. Počítaných kvantilov najlepší model - korelácia iba 0.07)
- Model Radial Basis Function
  - CGD vs bez CGD;
  - s použitím CGD sú takmer vo všetkých prípadoch lepšie výsledky
- Výrazná variabilita v dosiahnutých presnostiach; zdá sa že modely odolnejšie voči chybám a menej citlivejšie na počet záznamov dávajú lepšie výsledky.
- Výrazný stochastický charakter / šum obsiahnutý v dostupných dátach
- Potreba vyššieho počtu záznamov pre lepšie generalizovanie závislostí

- V niektorých prípadoch závažný vplyv efektu preučenia
  - Príliš vysoký počet parametrov modelu
  - resp. nízky počet dátových záznamov / vzoriek
- Napr. Pri modeli MultiLayer Perceptron, pri odhade 0.995-kvantilu g02

Model: Multilayer Perceptron, 2 hidden layers, max. epochs = 3500

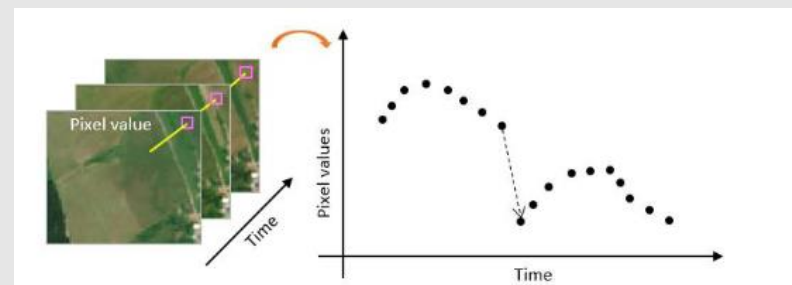
Correlation coefficient	0.3776
Mean absolute error	496.7104
Root mean squared error	639.6246
Relative absolute error	151.7891 %
Root relative squared error	153.4669 %

Model: Multilayer Perceptron, 2 hidden layers, max. epochs = 8500

Correlation coefficient	0.2123
Mean absolute error	574.903
Root mean squared error	802.0972
Relative absolute error	175.6839 %
Root relative squared error	192.4494 %

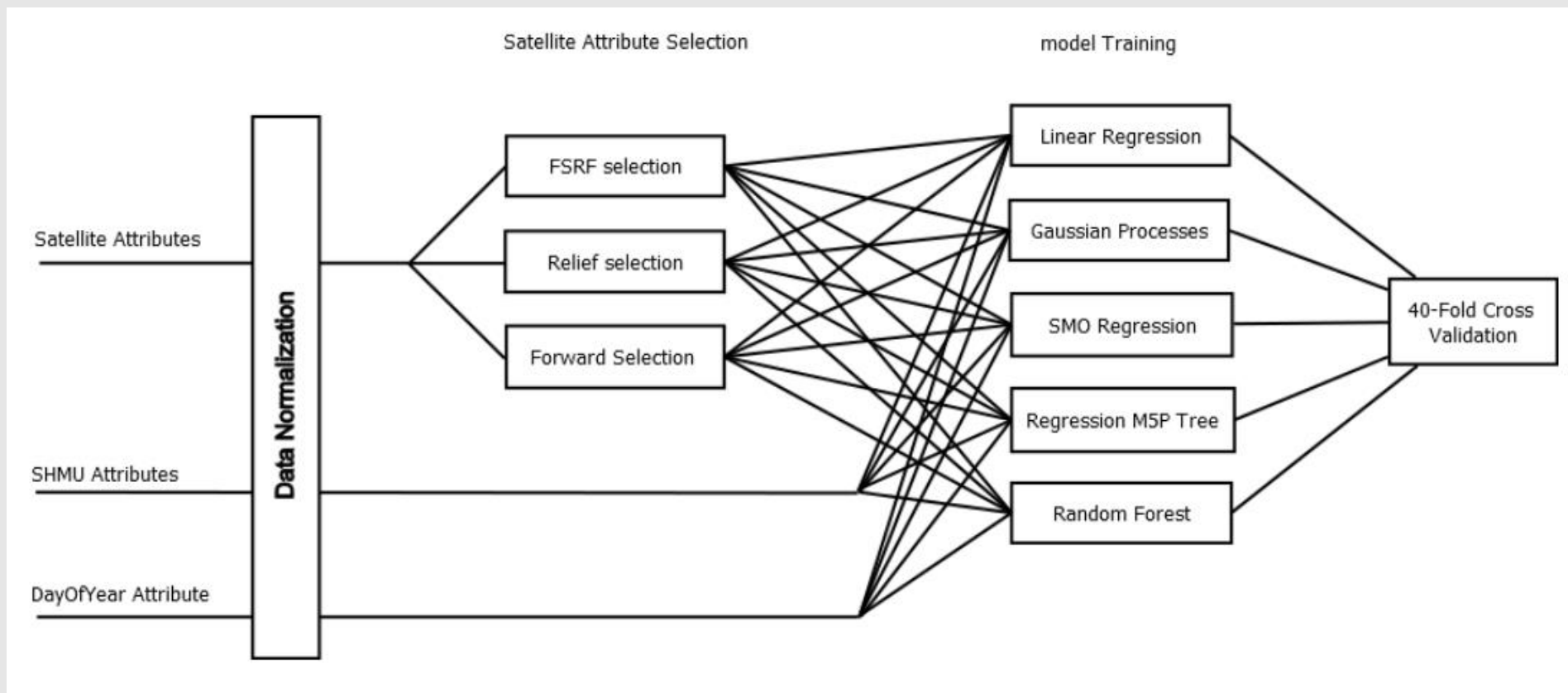
Doplnenie vstupných atribútov o satelitné atribúty

- Doplnenie vstupných atribútov definovaných zo satelitných snímok
- Snaha o zohľadnenie vplyvov z okolia ako napr. stavebná či poľnohospodárska činnosť, na úroveň spadu v danej lokalite.
- Počet záznamov 450 -> 400 (dostupné satelity)
- Zadefinovaných rozličných 180 atribútov (funkcie min, max, mean, q25, q50, q75, aplikované pre časový aj priestorový aspekt, každá v 5 variantoch (abs, abs_dif, dif, norm, ...)).
- Pre rôznych 13 frekvenčných kanálov
- $36 \times 5 \times 13 = 2340$ atribútov
- Metódy pre výber atribútov : FSRF, Relief, Forward selection

Table 1. List of used satellite spectral bands including normalized difference indices.

Name	Pixel Size	Wavelength	Description
AOT	10 m		Aerosol optical thickness
B1	10 m	443.9 nm	Aerosols
B2	10 m	496.6 nm	Blue
B3	10 m	560.0 nm	Green
B4	10 m	664.5 nm	Red
B6	20 m	740.2 nm	Red Edge 2
B8	10 m	835.1 nm	NIR
L1 B10 cir	60 m	1373.5 nm	Cirrus
B11	20 m	1613.7 nm	SWIR 1
NDVI (normalized difference vegetation index)	10 m		$NDVI = (B8 - B4)/(B8 + B4)$
NDWI (normalized difference water index)	10 m		$NDWI = (B3 - B8)/(B3 + B8)$
NDSI (normalized difference soil index)	20 m		$NDSI = (B3 - B11)/(B3 + B11)$
Moisture index	20 m		$moisture\ index = (B8 - B11)/(B8 + B11)$

Porovnanie presnosti natrénovaných modelov pre cieľovú veličinu S – celkový spad.

	Linear Model	Gaussian Process	SMO Regression	M5P Tree	Random Forest
Models using attributes SHMU, without Day of Year and without Satellites					
Correlation coefficient	0.2195	0.2289	0.2377	0.1921	0.2243
Relative absolute error	0.960381	0.958122	0.838752	0.963788	0.996284
Root relative sq. error	0.975826	0.971225	1.013767	0.983825	1.007389
Models using attributes SHMU and Day of Year, without Satellites					
Correlation coefficient	0.3044	0.3228	0.3221	0.3655	0.3810
Relative absolute error	0.953682	0.931039	0.81304	0.873916	0.867675
Root relative sq. error	0.952256	0.944247	0.990007	0.933188	0.960127
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.3962	0.3962	0.3936	0.4011	0.5015
Relative absolute error	0.929776	0.91984	0.776143	0.913888	0.834525
Root relative sq. error	0.918874	0.916169	0.971942	0.928474	0.863463
Model using attributes SHMU, Satellites (Relief 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.2934	0.3322	0.2697	0.3291	0.3574
Relative absolute error	0.998795	0.958923	0.827651	0.952494	0.930419
Root relative sq. error	0.969389	0.945013	1.009543	0.972802	0.936803
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.3754	0.3691	0.2771	0.2891	0.4214
Relative absolute error	0.977038	0.942754	0.808266	1.005264	0.851436
Root relative sq. error	0.934184	0.928854	0.999298	1.010215	0.905755
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.4288	0.4475	0.4104	0.4263	0.3976
Relative absolute error	0.948856	0.89844	0.778747	0.922759	0.861133
Root relative sq. error	0.911549	0.892596	0.962801	0.916577	0.921097
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.4635	0.4508	0.4506	0.3769	0.4381
Relative absolute error	0.923401	0.896762	0.762388	0.924544	0.843924
Root relative sq. error	0.886452	0.890677	0.952388	0.948177	0.898847
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.4363	0.4339	0.4242	0.4686	0.5400
Relative absolute error	0.900255	0.892416	0.761173	0.868294	0.806506
Root relative sq. error	0.899348	0.899034	0.956712	0.885832	0.84258
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.3956	0.3884	0.3983	0.4255	0.5183
Relative absolute error	0.925902	0.911766	0.768899	0.885788	0.805674
Root relative sq. error	0.918372	0.919311	0.969704	0.905563	0.853435
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.4016	0.4063	0.3959	0.4021	0.3987
Relative absolute error	0.934508	0.910194	0.781673	0.908593	0.863821
Root relative sq. error	0.921802	0.913254	0.960806	0.921916	0.916560
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.3533	0.3364	0.3490	0.3028	0.3347
Relative absolute error	0.922774	0.915231	0.784270	0.912179	0.904339
Root relative sq. error	0.938938	0.941382	0.975032	0.972598	0.956348
	Linear model	Gaussian process	SMO Regression	M5P Tree	Random forest

Porovnanie presnosti
natrénovaných modelov
pre cieľovú veličinu S_r –
množstvo rozpustných
látok.

	Linear Model	Gaussian Process	SMO Regression	M5P Tree	Random Forest
Models using attributes SHMU, without Day of Year, and without Satellites					
Correlation coefficient	0.2302	0.1822	0.1934	0.2314	0.1898
Relative absolute error	0.961795	0.974067	0.855066	0.960243	1.006067
Root relative sq. error	0.971534	0.981626	1.014425	0.971155	1.016997
Models using attributes SHMU, Day of Year without Satellites					
Correlation coefficient	0.2582	0.2236	0.2305	0.2053	0.2643
Relative absolute error	0.952205	0.962065	0.857284	0.962442	0.913962
Root relative sq. error	0.964646	0.973101	1.006680	0.988054	1.005748
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 20 attr) without Day of Year					
Correlation coefficient	0.1428	0.1786	0.1742	0.065	0.3264
Relative absolute error	0.991643	0.970063	0.859727	1.034066	0.920992
Root relative sq. error	0.998483	0.984765	1.012168	1.097823	0.945923
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 20 attr) without Day of Year					
Correlation coefficient	0.0927	0.0648	0.1264	0.0789	0.1826
Relative absolute error	1.016839	1.016156	0.877836	1.064591	0.967896
Root relative sq. error	1.014047	1.007755	1.023097	1.049356	1.005119
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 20 attr) without Day of Year					
Correlation coefficient	0.1883	0.1210	0.233	0.1469	0.1377
Relative absolute error	1.005077	0.986239	0.835902	1.031335	0.953701
Root relative sq. error	0.995576	1.000356	0.992946	1.015140	1.007062
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.2398	0.3101	0.3535	0.1445	0.2839
Relative absolute error	1.022736	0.948921	0.815373	1.054828	0.870082
Root relative sq. error	0.995421	0.951980	0.966335	1.135082	0.961922
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 15 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.2611	0.3029	0.3283	0.2056	0.2714
Relative absolute error	1.007581	0.959974	0.805193	0.998895	0.878738
Root relative sq. error	0.982944	0.955482	0.972581	1.021172	0.962601
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.2888	0.323	0.3305	0.3005	0.3698
Relative absolute error	0.947149	0.919711	0.804691	0.937511	0.866946
Root relative sq. error	0.964184	0.945773	0.969808	0.960605	0.928711
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.3299	0.3438	0.36	0.3284	0.3999
Relative absolute error	0.936913	0.913589	0.793238	0.938661	0.866407
Root relative sq. error	0.945296	0.937339	0.965524	0.945354	0.921331
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 10 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.2194	0.2357	0.2848	0.2272	0.3102
Relative absolute error	0.964405	0.956218	0.846194	0.963997	0.869070
Root relative sq. error	0.986047	0.975347	0.987452	0.988660	0.949752

Porovnanie presnosti
 natrénovaných
 modelov pre cieľovú
 veličinu g02 – merná el.
 vodivosť.

	Linear Model	Gaussian Process	SMO Regression	M5P Tree	Random Forest
Models using attributes SHMU, without Day of Year, and without Satellites					
Correlation coefficient	-0.0888	0.006	-0.0239	0.076	0.1191
Relative absolute error	1.013206	1.011356	0.996436	1.000262	1.041810
Root relative sq. error	1.014285	1.005392	1.018875	1.000869	1.044912
Models using attributes SHMU, Day of Year without Satellites					
Correlation coefficient	0.4113	0.4373	0.4342	0.6206	0.6339
Relative absolute error	0.903762	0.894292	0.886614	0.755594	0.756144
Root relative sq. error	0.911274	0.897203	0.905929	0.782397	0.778181
Modeling using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.4195	0.4314	0.405	0.3931	0.4062
Relative absolute error	0.904127	0.892004	0.914068	0.91234	0.910343
Root relative sq. error	0.908831	0.899933	0.919583	0.925257	0.924097
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.4135	0.3942	0.3798	0.3853	0.4601
Relative absolute error	0.903282	0.905045	0.910703	0.912017	0.881088
Root relative sq. error	0.912632	0.918536	0.935326	0.929368	0.889698
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 20 attr), without Day of Year					
Correlation coefficient	0.3155	0.3276	0.3257	0.3426	0.4708
Relative absolute error	0.942383	0.931576	0.946136	0.910879	0.873131
Root relative sq. error	0.953646	0.946278	0.955216	0.951316	0.883867
Models using attributes SHMU, Satellites (Manual selection 3 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.5163	0.5245	0.5092	0.6275	0.6004
Relative absolute error	0.855031	0.848659	0.849584	0.76101	0.78007
Root relative sq. error	0.855314	0.849386	0.863360	0.77716	0.800759
Models using attributes SHMU, Satellites (Forward selection 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.5562	0.5565	0.5305	0.6058	0.6434
Relative absolute error	0.827117	0.82688	0.835880	0.788339	0.761934
Root relative sq. error	0.830543	0.829219	0.852279	0.795252	0.764349
Models using attributes SHMU, Satellites (FSRF-TEST 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.5635	0.5661	0.5354	0.5608	0.626
Relative absolute error	0.822849	0.82399	0.850483	0.825195	0.762599
Root relative sq. error	0.825459	0.822494	0.849352	0.830468	0.779014
Models using attributes SHMU, Satellites (Relief 5 attr), Day of Year					
Correlation coefficient	0.4891	0.5099	0.4858	0.5494	0.6368
Relative absolute error	0.87403	0.861349	0.869334	0.822957	0.759978
Root relative sq. error	0.872218	0.858429	0.881012	0.837942	0.769692
	Linear model	Gaussian process	SMO Regression	M5P Tree	Random forest

Štatistické testovanie spresnenia modelov

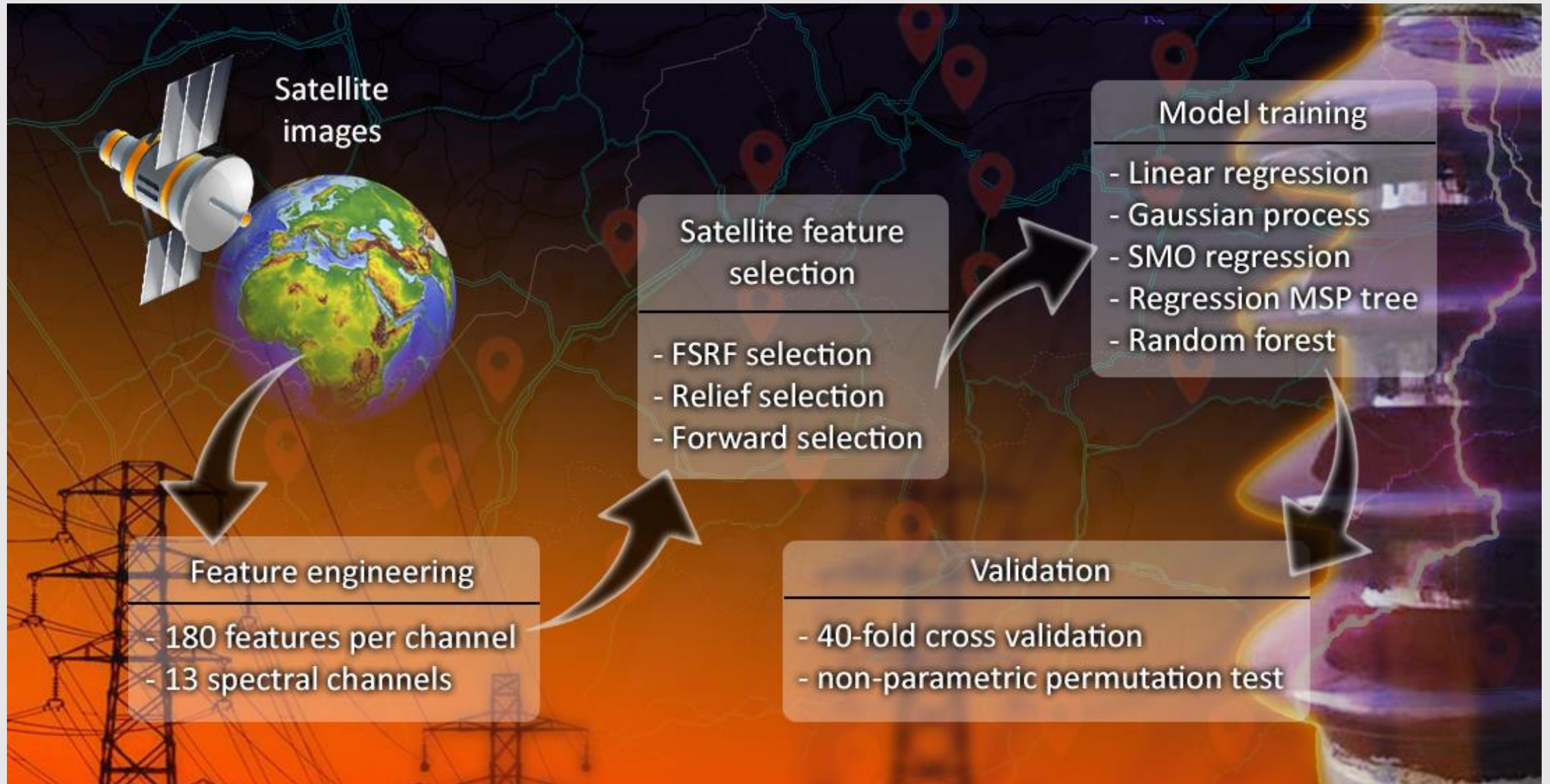
Neparametrický permutačný test

Trénovanie a validácia opakované 30-krát,
pre rozličné hodnoty Seedu modelu RF

X_A a X_B reprezentujú presnosť modelov
(Pearson Correlation)

Test statistic: absolute difference of mean values (abs (mean (X_A) – mean (X_B)).
Number of permutations in the statistical test = 1,000,000;
Significance level alpha = 0.05;
Null hypothesis: X_A and X_B have the same mean value;
Alternative hypothesis: X_A and X_B do not have the same mean value.

Target attribute S:		
Used attributes for X_A	Used attributes for X_B	<i>p</i> -value
SHMU	SHMU + Day of Year	0.000238
SHMU	SHMU + Satellites	0.000179
SHMU + Day of Year	SHMU + Day of Year + Satellites	0.000617
SHMU + Satellites	SHMU + Day of Year + Satellites	0.000698
Target Attribute Sr:		
Used attributes for X_A	Used attributes for X_B	<i>p</i> -value
SHMU	SHMU + Day of Year	0.000297
SHMU	SHMU + Satellites	0.000119
SHMU + Day of Year	SHMU + Day of Year + Satellites	0.000917
SHMU + Satellites	SHMU + Day of Year + Satellites	0.002740
Target Attribute g02:		
Used attributes for X_A	Used attributes for X_B	<i>p</i> -value
SHMU	SHMU + Day of Year	0.000249
SHMU	SHMU + Satellites	0.000314
SHMU + Day of Year	SHMU + Day of Year + Satellites	0.012501
SHMU + Satellites	SHMU + Day of Year + Satellites	0.006714

Záver

- Úloha sa ukazuje aj naďalej ako veľmi problematická, vzhľadom na nízky počet dostupných meraní, výrazný stochastický charakter a veľa externých vplyvov.
- Pridaním atribútov vypočítaných zo satelitných snímok sa podarilo zvýšiť presnosť regresných modelov a to pre všetky 3 cieľové veličiny.
- Miera zvýšenia presnosti (po pridaní satelitných atribútov) sa v prípade všetkých 3 cieľových veličín sa ukázala ako štatisticky významná pri použití permutačného testu, testovacia štatistika : absolútny rozdiel stredných hodnôt [2].
- Podarilo sa identifikovať štatistické rozdelenie intenzity znečistenia PM10 a PM2.5, potvrdiť, že sa jedná o Weibullovo rozdelenie pravdepodobnosti a určiť jeho parametre.
- Odpublikované 3 články [1-3], práca na ďalšom aktuálne prebieha, 1 prerušený (špecifická téma, len okrajovo súvisí s informatikou), pripravované ďalšie experimenty..
- Aj napriek zvýšeniu presnosti modelov, nie je ich presnosť dostatočná na ich aplikovanie do praxe (celková miera určujúca stupeň znečistenia je daná 3 cieľovými veličinami).

Možnosti ďalšieho smerovania výskumu

Aj napriek doterajšej relatívne nízkej presnosti modelov, veríme že dodatočné vysoko-relevantné vstupy umožnia výrazné zvýšenie presnosti modelov.

- Zdroje znečisťovateľov (podniky – ich pozícia, intenzita a typ znečistenia) **(nedostatočne podrobné, krátke obdobie)**
- Údaje o doprave **(nedostatočne podrobné)**
- Merané zvukové/ultrazvukové záznamy a pridružené merania (relatívna vlhkosť, PM100, ...); **(dostupné len od 2022 – krátke obdobie)**
- Údaje z tzv. mokrej depozície (merané údaje o znečistení len počas zrážok samostatne) **(očakáva sa dodanie)**
- Úrovně znečistenia NO₂, O₃, SO₂, PM₁₀, PM_{2.5}, CO na dennej / hodinovej báze, od SHMÚ **(aktuálne už dostupné za cca 10 rokov)**
- Radarové snímky z okolia daných lokalít **(dostupné, publikácia sa pripravuje)**

Hlavné scientometrické výstupy

- [1] KRAMMER, Peter - KVASSAY, Marcel - FORGÁČ, Radoslav - OČKAY, Miloš - SKOVAJSOVÁ, Lenka - HLUCHÝ, Ladislav - SKURČÁK, Ľuboš - PAVLOV, Ľuboš: Regression analysis and modeling of local environmental pollution levels for the electric power industry needs. In Computing and informatics, 2022, vol. 41, no. 3, p. 861-884. (2021: 0.455 - IF, Q4 - JCR, 0.226 - SJR, Q4 - SJR). ISSN 1335-9150. https://doi.org/10.31577/cai_2022_3_861 Typ: ADDA
- [2] KRAMMER, Peter - KVASSAY, Marcel - MOJŽIŠ, Ján - KENYERES, Martin - OČKAY, Miloš - HLUCHÝ, Ladislav - PAVLOV, Ľuboš - SKURČÁK, Ľuboš: Using satellite imagery to improve local pollution models for high-voltage transmission lines and insulators. In Future internet, 2022, vol. 14, no. 4, art. no. 99. (2021: 0.793 - SJR, Q2 - SJR). ISSN 1999-5903. <https://doi.org/10.3390/fi14040099> Typ: ADMB
- [3] PAVLOV, Ľuboš - SKURČÁK, Ľuboš - HLUCHÝ, Ladislav - KVASSAY, Marcel - KRAMMER, Peter - KREMLER, Martin. Use of artificial intelligence to determine the degree of environmental pollution. In Proceedings of the 11th International Scientific Symposium on Electrical Power Engineering : ELEKTROENERGETIKA 2022. - Košice: Technical University of Košice, 2022, p. 88-92. ISBN 978-805534104-0. (ELEKTROENERGETIKA 2022 : International scientific symposium) Typ: ADNB